

FINESTRA D'OPORTUNITAT

28 democràcies europees

per Aleix Sarri (@aleixsarri)

Avui és el dia d'Europa, i malgrat tots els progressos extraordinaris que ha aconseguit la UE essent un factor de pacificació, democratització i progrés econòmic del continent, avui el prestigi de la UE està més danyat que mai. L'acord UE-Turquia pels refugiats i els resultats del referèndum holandès sobre Ucraïna, en què el "no" a l'acord d'associació s'ha imposat només han estat els darrers cops, però no seran els últims. Des dels referèndums irlandesos sobre el Tractat de Lisboa, l'holandès ha estat la primera consulta després de la crisi en permetre una pregunta directa sobre Europa als ciutadans, i el resultat ha estat desastrós. El "no" es va imposar amb un 61% del vot, un resultat aclaparador malgrat la participació del 32%.

Tant amb el referèndum del Regne Unit a l'horitzó, com amb l'acord amb Turquia o l'enquistament de la crisi dels refugiats amb cada estat actuant per lliure, cada cop és més clar que el projecte europeu va certament a la deriva. Cada dia es fa més difícil parlar d'Europa com a subjecte polític amb veu pròpia i particular.

És irònic, però són les urnes, i no els sempre temuts mercats financers, qui avui suposen l'amenaça de facto més gran al projecte europeu. No qualsevol urna, és clar. I per descomptat que no la democràcia *per se*. Però ja és massa obvi que la incapacitat (o falta de voluntat) per construir una democràcia europea ha fet que cada dia més el futur de la UE depengui de les voluntats creuades de les 28 democràcies europees que la conformen.

Potser és hora de reconèixer que després de 37 anys i diversos augments de competències, el Parlament Europeu, encara que participi amb veu forta en els processos legislatius normals, no és tingut en compte pels estat a l'hora de cercar solucions per a les crisis. Desgraciadament, els acords de les famoses cimeres per salvar l'euro o per resoldre la crisi dels refugiats de vegades ni tan

sols hi són ratificats. En part, és culpa de la desastrosa participació en les eleccions europees (vora un 40%), però el menyspreu cap a la cambra europea va més enllà de l'apatia ciutadana i només pot entendre's com l'expressió de la voluntat dels estats de decidir sols.

Així doncs, no hauria de sorprendre que segons les dades publicades pel darrer eurobaròmetre, els ciutadans europeus considerin de forma sistemàtica que la seva veu és molt més tinguda en compte pels governs dels seus estats (un 63%) que no pas per la UE (un 39%). Tant se val que teòricament confiïn més en les institucions europees, de facto no s'hi senten representats. Això fa que siguin els estats qui, aprofitant la situació, abanderin i gairebé tinguin el monopoli dels instruments de decisió democràtics per influir en la política europea; sempre, és clar, amb l'objectiu de repatriar els poders cedits a la Unió.

La UE està avui construïda, no al voltant de les regions o els ciutadans, sinó dels estats, de 28 democràcies que tenen 28 sistemes de partits diferents, 28 opinions públiques diferents i 28 bagatges històrics diferents. Una divergència exacerbada per l'abús de la regla de la unanimitat per prendre decisions, que dona incentius creixents per paraitzar o dificultar molt qualsevol solució mentre el populisme puja arreu d'Europa i els governants amenacen sistemàticament de fer servir el dret de veto si una decisió europea els pot fer perdre unes eleccions al seu estat. Així doncs, el problema no és si els Estats són 28 o 30 (si Catalunya i Escòcia fossin independents), sinó com la UE gestiona la seva diversitat democràtica de forma eficient.

Atrapada entre els mandats democràtics divergents dels 28 i la voluntat d'aplicar solucions col·lectives, la UE és cada dia més presonera dels estats, que a més tenen cada cop més mandats democràtics contraris a la pròpia Unió, tal com vam veure en la confrontació entre Grècia i els altres 18 membres de la zona euro quan aquests no volien ni sentir a parlar d'un tercer rescat sense una estricta condicionalitat en matèria de reformes. També ho hem vist amb el repartiment de quotes de refugiats: alguns estats directament s'han negat a participar en el repartiment (Polònia, Eslovàquia, Hongria, Txèquia) i d'altres, com Espanya o França, han fet veure que l'acceptaven per després no moure-hi ni un dit. Qualsevol intent d'amenaça de la Comissió Europea va ser ràpidament avortada pel primer ministre hongarès Orbán, que va anunciar que faria un referèndum al seu país per saber si els seus conciutadans volen participar del repartiment de refugiats. Amb les enquestes donant un 87% de suport popular a la política migratòria d'Orbán, el resultat és previsible. No es pot entendre que

el pacte amb Turquia si no fos per la creixent solitud de Merkel en la política de portes obertes i la incapacitat de la UE per fer complir els acords als seus propis estats. A la vegada, no es pot obviar la voluntat democràtica de les poblacions que conformen aquests estats, per molt que sovint no ens agradi.

Potser el pecat original, encara que inevitable, és haver permès que els tractats fossin ratificats estat per estat i no pas per tots alhora. En tot cas, al meu parer, si el projecte europeu vol sobreviure políticament -i no convertir-se en una closca buida únicament al servei dels estats-, només té una opció: construir en paral·lel una democràcia europea que complementi les dels membres i permeti fer referèndums a escala de la Unió, així com triar els líders europeus directament pels ciutadans.

Cal que la UE deixi de banda tan aviat com sigui possible el mal costum de la unanimitat, cal evitar nous rescats financers que enfrontin de nou estats deutors i creditors, i sobretot cal triar directament a les urnes un President de la UE que dirigeixi la Comissió Europea amb valentia i lideri Europa tenint en compte els interessos dels estats -és clar-, però també l'interès i la voluntat democràtica de tots els europeus en conjunt.

El fallit referèndum holandès sobre l'acord UE-Ucraïna ho ha tornat a demostrar, com abans ho han fet la crisi de l'euro i la dels refugiats: sense una reforma democràtica urgent, la UE dels 28 està condemnada a viure cada cop més atrapada pel xoc d'interessos creuats entre les seves democràcies. Les urnes nacionals, quan decideixen sobre qüestions europees, marquen el camí que mena a la desintegració de la UE.